

СТАНОВИЩЕ
на дисертационен труд
за придобиване на образователната и научна степен „доктор”
в професионално направление 4.1. Физически науки, Метеорология,
по процедура за защита във Физически факултет (ФзФ)
на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (СУ)

Рецензията е изготвена от: **доц. д-р Мария Петрова Коларова**, НИМХ,
в качеството на член на научното жури съгласно Заповед № 38-127 / 16.03.2023 г. на
Ректора на Софийския университет и съгласно решение на Научното жури, взето на
първото му заседание на 24.03.2023 г. (Протокол №1).

Тема на дисертационния труд: “Климатични промени и проекции за 21 век в ра-
йона на Черно море и Балканския полуостров”

Автор на дисертационния труд: Мирна Матов, редовен докторант по 4.1. Физически
науки, Метеорология

I. Общо описание на представените материали

1. Данни за представените документи

Кандидатът докторант **Мирна Матов** е представил дисертационен труд и Автореферат на български и английски език, а така също и задължителните таблици за Физически факултет от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Представени са и 17 на брой други документи, покрепящи постиженията на кандидата.

Представените по защитата документи от кандидата (*дисертация, автореферат, списък на публикациите, публикации и автобиография*) отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ (ПУР-ПНСЗАДСУ).

2. Данни за кандидата

Мирна Матов е Магистър, специалност „Метеорология“ в катедра Метеорология и Геофизика на Физически Факултет на СУ “Св. Климент Охридски” от 2018 г., има степен „бакалавър“ в специалност „Астрофизика, метеорология и геофизика“ от 2016 г. От 2019 г. до 2023 г. Мирна Матов е редовен докторант в катедра Метеорология и Геофизика на Физически Ф-тет на СУ “Св. Климент Охридски” с научен р-л доц. д-р Елисавета Пенева.

От 2017 г. тя работи в Детски научен център “Музейко” като координатор образователен екип и комуникатор на науката за деца с използване на неформални методи на обучение, създава и води образователни програми, работи и с училищни групи. Тази активност на кандидата считам като много добра оценка за работата на М. Матов като преподавател и популяризатор на науката.

3. Обща характеристика на научните постижения на кандидата

Темата на дисертационния труд е свързана с климатичните промени, глобалното затопляне и отраженията върху Балканския п-в и района на Черно море, една много актуална тема, свързана с оценките на климата през 20 и 21 век. Изследванията върху многогодишните изменения на основни параметри като температурата, валежите, налягането на морско ниво и приземния вятър за района на Черно море и Балканския п-в за 2 периода, първия (1979-2005 г., характеризиращ съвременния климат) и втория (2011-2100 г., свързан с климатичните проекции за три 30 годишни периода) са реализирани на базата на изходни данни от симулациите с регионалния климатичен модел ALADIN5.2 за два от RCP (Representative Concentration Pathways) сценариите (RCP 4.8 и RCP 8.5) – умерен и песимистичен, дефинирани в AR5 на IPCC. Моделирането в AR5 на IPCC на климатичните промени се извършва въз основа на сценарии за очакваното радиационно въздействие (RF) на съответните нива – 8.5; 6; 4.5 и 2.6 W/m^2 . Климатичните сценарии описват очакваните промени (на базата на симулации, анализ и оценки) в средногодишната приземна температура, количество валежи, приземно налягане и скорост на вятъра по двата сценария (RCP4.8 и RCP 8.5) за трите периода (2011-2040; 2041-2070; 2170-2100 г.) за района на Черно море и Балканския п-в. Направен е обстоен анализ на тенденциите на изменение на тези параметри в зависимост от използваните сценарии, а също и оценка на грешката на използвания модел на базата на данни от метеорологичния анализ ERA-Interim на ECMWF. Направен е анализ и на последиците от климатичните промени за района на Черно море и Балканския п-в на базата на изследване на зимните условия и залежаванията в Черно море, категоризация на индекса на суровост на зимите (WSI) в района, проекции на промените в интензивността на сезонните центрове на действие (Сибирски максимум и Средиземноморски минимум) в Черноморския район и промените в скоростта на вятъра и честотата на явленията с бурен вятър (над 20 m/s). Използвани са наличните данни за 20-ти век и началото на 21 век, а също и климатични проекции по двата IPCC сценария до края на 21 век. В табличен вид са представени статистически оценки за трите разглеждани периода на разглежданите климатичните сценарии за 21 век.

Резултати по темата са представени в 4 научни публикации с участието на Мирна Матов, две от които са в списания с импакт фактор (*Atmosphere* и *Climate*), включени в SCOPUS, като първата има един цитат. В тези публикации М. Матов е първи и втори автор съответно, в съавторство с научния си р-л доц. Е. Пенева, като се вижда, че има съществен дял в тях. Резултати от дисертацията са докладвани от М. Матов на 5 международни и национални конференции. М. Матов е единствен автор в публикуваната в докторантска конференция на СУ “Св. Климент Охридски” от 2019 г. статия от 32 стр. (на български) на тема „Климатични проекции за 21 век за приземните налягане и вятър по данни от проекта CORDEX“. Работата е свързана с оценка на очакваните климатични промени в два от разглежданите метеорологични елемента - налягането на морско ниво и приземния вятър за района на Европа с фокус Балканския п-в през 21 век. Някои от тези резултати са отразени в глава 4 на дисертацията. Кандидатката има участие в два научни проекта като единия е по Националната научна п-ма „Опазване на околната среда и намаляване на риска от неблагоприятни явления и природни бедствия“. Научни резултати по тази програма са публикувани в статия с първи автор М. Матов в материали на конференцията EnviroRisks 2020.

Считам, че научните публикации, включени в дисертационния труд отговарят на минималните национални изисквания (по чл. 2б, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ) и съответно на допълнителните изисквания на СУ „Св. Климент Охридски“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в областта на Метеорологията.

Няма доказано по законоустановения ред плагиатство в представените дисертационен труд и Автореферат.

4. Основни научни и научно-приложни постижения на кандидата съдържащи се в материалите за участие в конкурса

Дисертацията е с обем 127 стр. като включва увод, девет глави и списък с цитираната литература (*цитирани са 150 лит. източници*), 69 фигури и 14 таблици. Допълнително са приложени списък с постиженията на кандидата, списък с публикации и участие конференции, школи и проекти. Авторефератът е с обем 57 страници, отговаря на изискванията и адекватно отразява постигнатите резултати в дисертационния труд.

Дисертационният труд съдържа безспорни научни и научно-приложни приноси, които могат да се обобщят като обогатяване на съществуващи знания и получаване на нови знания и научни постижения в практиката. По-конкретно обобщените приноси са:

- Направени са оценки и систематизиране на очакваните промени в приземната температура, скорост на вятъра, налягане приведено към морско ниво, валежи

за 21 век в три 30-годишни периода за район Балкански п-в – Черно море по два климатични сценария RCP4.5 и RCP8.5 и е установена тенденция за повишаване на температурата и намаляване на налягането.

- За първи път са оценени времетраенето и площта на замръзванията в Черно море през 20-ти век и е осъвременена класификацията на интензивността на зимите чрез индекса на суровост (WSI) на база на различни данни, като е направен анализ и на специфичните синоптични условия.
- Описано е влиянието на сезонните центрове на действие – Сибирски максимум и Средиземноморски минимум върху зимните условия в Черноморския район и промените в интензивността им, като се установява че влиянието на Средиземноморската депресия е значително и според сценария RCP4.5 Средиземноморския ц-р на действие намалява като интензивност до края на 21 век (зимното налягане в Средиземноморието показва тенденция за увеличение), а честотата на явленията с бурен вятър се увеличава до края на 21 век.

Част от резултатите в дисертацията са използвани от Световната банка при съставяне на Национален профилна риска от бедствия в България в глава 4 Климатичните промени и риска от бедствия.

Статистика на публикациите – 4 публикации (3 в съавторство, на 3 от тях е първи автор, 1 публикация в разширен текст на научни форуми, самостоятелна (на бълг. език), участие с доклади в 5 конференции и семинари (национални и международни), участие в 9 научни школи, обучителни семинари, курсове и др., национален финалист в конкурса Лаборатория за слава - FameLab България 2019 като комуникатор на науката.

5. Критични бележки и препоръки

Нямам съществени критични бележки.

6. Лични впечатления за кандидата

Нямам преки лични впечатления от кандидата, но мисля, че тя се представи много добре на предзащитата на дисертацията си. Оценявам високо нейната дейност като популяризатор на науката за децата и учениците. Дисертацията и професионалната автобиография на кандидата оставят еднозначно впечатление за млад учен с активен научен потенциал и перспективи за успешна бъдеща научна кариера.

7. Заключение

След като се запознах с представените дисертационен труд, Автореферат и другите материали, и въз основа на направения анализ на тяхната значимост и съдържащи се в

тях научни и научно-приложни приноси, **потвърждавам**, че научните постижения отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за приложението му, и на съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“ за **придобиване на образователната и научна степен „доктор“**. В частност кандидатът удовлетворява минималните национални изисквания в професионалното направление и не е установено плагиатство в представените по конкурса дисертационен труд, Автореферат и научни трудове.

Давам своята **положителна** оценка на дисертационния труд.

II. ОБЩО ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на гореизложеното, **препоръчвам** на научното жури да присъди **образователната и научна степен „доктор“** в професионално направление **4.1. Физически науки, Метеорология** на Мирна Матов.

12. 06. 2023 г.

Изготвил рецензията: .....

(доц. д-р Мария Коларова)